

САНГА ОЛЖ

№ 7 (12037) • Олунньу 27 күнэ, 2026 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Үөрэх-иитии

"Мохсоҕол" улуустааҕы
байыаннай-спортивнай
оонньуу буолан ааста/2

Бырайыак

«Ыал саргыта» бырайыак үлэтэ
салҕанар/3

Дьыллар уонна дьоннор

Суолтата сүппэт сурук/6

Чурапчыга – СӨ Бырабыыталыстыба тын Ситэриилээх былааһын отчуота

Улууска — бу күннэргэ. Олунньу 24 күнүттэн
улууспутугар, үс бөлөбүнэн арахсан, СӨ
Бырабыыталыстыбатын отчуота саҕаланна/4,5

Болугур нэһилиэгин олохтоохторо. //ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУФЭРИИТЭ.

Тэттик

“Патриот” өрөспүүбүлүкэтээби күрэхтэһии ыытылынна

Бу күннэргэ Чурапчы уонна Одьулуун
нэһиликтэригэр орто үөрэх устудьуоннарын
ортолоругар үгэскэ кубулуйбут
өрөспүүбүлүкэтээби күрэхтэһиигэ барыта
180 кыттааччылаах 18 хамаанда икки күн
күрэхтэстилэр.

Бу тэрээһин Одьулуун нэһилиэгиттэн төрүттээх
Анал байыаннай дьайыы кыттыылаахтара Эдуард
Карпов уонна Альберт Авксентьев сырдык
кэриэстэригэр анаан иккис төгүлүн ыытылынна.

Күрэхтэһии сэттэ түһүмэхтээх буолла.
Куонкурус кылаабынай судьуйатынан, анал
байыаннай дьайыы, “Якутия – земля героев”
кадровай бырагыраама кыттыылааҕа Михаил Ан
үлэлээтэ.

Кыайыылааҕынан И.Е. Винокуров аатынан
Намнааҕы педагогической кэллээс “Дьулус” БПК
ылла. Оттон Гран при кубогун хаһаайынынан
С.Ф. Гоголев аатынан Дьокуускайдааҕы
педагогической кэллээс “Воин” БПК буоллулар.

Манна даҕатан эттэххэ, Чурапчыттан “Доблесть”
БПК 2021 уонна 2024, 2025 сылларга кыайыылаах
аатын ылбыта.

Кытаанахха тыа хаһаайыстыбатын боппуруостарыгар сүбэ мунньах буолла

Кытаанах нэһилиэгэр тыа хаһаайыстыбатын тула
сүбэ мунньахха тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ,
бааһынай, чааһынай хаһаайыстыбалар кэлэн,
улуустан ыңгырыллыбыт салайааччылар
кытыннылар маныаха сыһыаннаах үгүс
боппуруоһу ырыттылар, санаа атаастабылар.

Мунньахха улуус баһылыгын тыа
хаһаайыстыбатын боппуруостарыгар
солбуйааччы Анжелика Неустроева бу салаа
инники сайдыытын, сороктарын туһунан
сиһилии кэпсээтэ. Кинини сэргэ улуус
туһааннаах тэрилтэлэрин салайааччылары,
исписэлиистэрэ кытыннылар. Сүөһү-сылгы
чэгиэн туругун хааччыыыга ыйылылары
оңордулар, тыа хаһаайыстыбатын экэниэмикэтин
билингги туругун быһаардылар, бааһынай
хаһаайыстыбаларга көмөлөр тустарынан
сырдаттылар, сүбэлэри биэрдилэр, тыа сирэ
урбаанга көмө буолар өгөлөрүн тустарынан
билиһиннэрдилэр.

Пауэрлифтингэ биир дойдулаахтарбыт ситиһиилэрэ

Соторутааҕыта Өрөспүүбүлүкэтээби адаптивнай
киингэ доруобуйаларынан хааччахтаах дьонго
Пауэрлифтингга өрөспүүбүлүкэтээби чемпионат
буолан ааста. Манна уопсайа 11 улуустан 55
спортсмен бэйэлэрин кыахтарын холостулар.

Биһиги улууспуттан 3 спортсмен бэйэлэрин
кылаастарыгар ситиһиилээхтик кытыннылар.
Ол курдук, Афанасий Барашков (Чурапчы
нэһ.) 100 кг ыйааһыннаахтарга 1 миэстэ, Роберт
Пинигин (Одьулуун нэһ.) 55 киилэбэ 1 миэстэ,
Данил Ильинов (Чурапчы нэһ.) 60 киилэттэн
үөһээ ыйааһыннаахтарга 2-с миэстэ буолары
ситистилэр.

Роберт Пинигин былырын армрестлингга
Россиятааҕы турнирга 3-с миэстэни ылбыта.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Олунньу
27 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Олунньу
28 күнэ
СУБУОТА

Кулун тутар
1 күнэ
БАСКЫҤАНЫҤА

Кулун тутар
2 күнэ
БЭНИДИЭННЫК

Кулун тутар
3 күнэ
ОПТУОРУННЬУК

Кулун тутар
4 күнэ
СЭРЭДЭ

Кулун тутар
5 күнэ
ЧЭППИЭР

-9° -18°

-13° -25°

-16° -25°

-15° -20°

-17° -32°

-16° -31°

-8° -19°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

«Саха сирэ - Дьоруойдар сирдэрэ» каадыр бырагыраама салҕанар

Айсен Николаев «Саха» ГТРК «Быһа кэпсэтии» биэриитин быһа эпииригэр «Саха сирэ - Дьоруойдар сирдэрэ» каадыр бырагыраама салҕанарын туһунан иһитиннэрдэ. Байыаннай дьайыы кыттыылаахтарыттан санга көлүөнэ салайааччылары бэлэмниир бырайыак олоххо кирибитэ биир сыла туолар. Курсаннар онгорбут элбэх бырайыактара олоххо кириэргэ бэлэмнэр, бу кинилэр дьыалаҕа диригинник кирибиттэрин уонна эппиэтинэстээхтэрин туоһулуурун Ил Дархан бэлиэтээтэ. Бастакы бырагыраама выпускниктарыттан элбэх салайааччы тахсыаҕар эрэнэрин биллэрдэ. Дойду Бэрэсидьиэнин дьаһалтатын уонна Бэрэсидьиэн академиятын кытта сөбүлэһинэн, сыл иккис аҕаарын саҕаланыйтыгар иккис түһүмэххэ сүүмэрдээһин уонна салгыы үөрэтии саҕаланарын Айсен Николаев биллэрдэ.

Ил Дархан дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин Судаарыстыбаннай Сэбиэт мунньаҕар каадырдары бэлэмнээһини сүрүн суолталаах сороктартан биридэстэринэн ааттаабытын уонна эрэгийиэннэр баһылыктарыгар каадыр боппуруостарынан дьарыктанар көмөлөһөөччүлэри аныыр туһунан соруудаабытын бэлиэтээтэ. Бу дуоһунаска Арасыйыа Дьоруойа Николай Соболевы анаабытын, кини Саха сиригэр үлэлиир баҕа санаатын хаста да биллэрбитин уонна бу этиини үөрэ-көтө ылыммытын туһунан кэпсээтэ.

Дойдуга оҥоһуллубут көтөр аалы билиһиннэрдилэр

Айсен Николаев Дьокуускайга буолбут эрэгийиэн авиалинияларыгар Ил-114-300 диэн дойдуга оҥоһуллубут турбовинтовой көтөр аалы билиһиннэриигэ кытынна. Сөмөлүөт Маҕан аэропордун хаардаах балаһатыгар сымнаһастык түһэн эрэллээһин көрдөрдө. Саҥа көтөр аал Ил-114 сөмөлүөт тупсарылыбыта буолар, тыйыс, уларыйа сылдьар килиимэккэ анаан оҥоһуллубут. Санардыллыбыт көтөр аал номнуо 336 тургутууну ааһан, үлэбэ бэлэмн көрдөрдө. Ил Дархан 68 киһини батарар сөмөлүөт мөлтөх суоллаах-иистээх улуустарга төһүү буолуобун эттэ.

Кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэр бэрэстэбиитэллэринин көрсүһүү буолла

Айсен Николаев 2025 сыллааҕы кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэр бэрэстэбиитэллэрин - 2025 сыллааҕы гражданскай уопастыбаны сайыннарыга Ил Дархан граннарын, ТОС-тары сайыннарыга олохтоох бүддьүөттэргэ граннар, ону тэнгэ Бэрэсидьиэн граннарын пуондатын уонна Бэрэсидьиэн култуура көбүлээһиннэргэ пуондатын куонкурустарын кыайыылаахтарын кытта көрүстэ. Айсен Николаев Саха сирэ федеральной граннар конкурстарыгар кыттарга бэриллибит уонна өйөммүт сайаапкаларын ахсаанынан Уһук Илингэ бастыҥнар ахсааннарыгар кириэрин бэлиэтээтэ. Аҥаардас былырыын 100 мөл. солк. тахса федеральной үп тардыллыбыт, оттон алта сыл иһигэр 628 мөл. тахса солк. өйөбүл оҥоһуллубут. Көбүлээһин ааптардара бырайыактарын билиһиннэрдилэр. Бырайыактар бу сылга олоххо кириэхтэрэ.

Ил Дархан Евгений Касперскайдыын көрүстэ

Ил Дархан Арасыйыаҕа биллэр бизнесмен, программист, «Лаборатория Касперского» хампаанньаны төрүттээччи Евгений Касперскайы кытта көрүстэ. Өрөспүүбүлүкэ бу хампаанньаны кытта 2013 сылтан ыла судаарыстыбаннай структуралар уонна биисинэс кибер-кутталга суох буолууларын хааччыыны боппуруостарыгар биригэ үлэлиир. Айсен Николаев: «Кибер-саба түһүү ахсаана уонна уустуга улаатан иһэр усулуобуйатыгар дойду иһинээҕи быһаарыларга уонна аан дойду таһымнаах хампаанньалар экспертэригэр тирээтирибит олус наадалаах, Саха сиригэр сыһыппара инфраструктуратын көмүскээһин — бу экэниэмикэ бигэ сайдыытын уонна олохтоохторго куттал суох буолуутун боппуруоһа», - диэн бэлиэтээтэ. Итинэннэ өрүттэр Саха сирин устун кыһынны айан, туризм хотугу маршруттарын сайыннарыы туһунан санаа атастастылар.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

«Мохсоҕол» улуустааҕы байыаннай-спортивнай оонньуу буолан ааста

Үөрэх-иити. Манна 15 хамаанданан 100-тэн тахса оҕо кытынна

Олунньу 25 күнүгэр А.К.Софронов аатынан спортивнай комплекс ураҕайыгар «Боотур уус сьдьааннара» бырагыраама чэрчитинэн уһууаан саастаах оҕолор икки ардыларыгар XVIII-с улуустааҕы «Мохсоҕол» байыаннай-спортивнай оонньуу ыытылынна. Манна 15 хамаанданан 100-тэн тахса оҕо илин-кэлин түһүстэ.

Оонньуу үөрүүлээх аһыллыытыгар Хатылы нэһилиэгин, Чурапчы улуунун Бочуоттаах олохтооҕо С.И.Никитин, улуустааҕы үөрэх управлениетын уопсай үөрэхтээһин уонна методическай көмө отделын сүрүн исписэлиһэ М.П.Оконешникова кыттыыны ылылар, аграрнай-техническай колледжтан В.Н.Карпов салайааччылаах «Доблесть» байыаннай-патриотическай кулууп чилиэннэрэ тэрээһини киэргэттилэр.

Үгэс быһыытынан бу оонньуу икки түһүмэтинэн ыытылынна: строевой хаамыыны көрүү уонна моһоллордоох сүүрүү. Оонньуу тэрийээччилэрэ улуустааҕы үөрэх управлениета, «Кэскил» уһууаан уонна дьүүлүүр сүбэ чилиэннэрэ быйыл бэлэмнэни эрдэттэн күүскэ барбытын, хамаандалар таҥастара-саптара, көрдөрүүлэрэ сылтан сыл тупсан иһэрин бэлиэтээтилэр.

Строевой хаамыыга бастыҥнар кэккэлэригэр киридилэр: «Улыбка» уһууаан (ф/к инструктордара О.Ф.Терентьева, Н.А.Ефремова) — 1 миэстэ, «Мичил», Чурапчы (ф/к инструктора С.Д.Николаева) — 2 миэстэ, «Кэскил»-1, Чурапчы (ф/к инструктора К.К.Кривошапкина). Оттон моһоллордоох сүүрүүгэ «Улыбка» уһууаан (ф/к инструктордара О.Ф.Терентьева, Н.А.Ефремова) бастаата, «Чуораанчык», Чурапчы (ф/к инструктора В.А.Нохтунская) иккис буолла, «Мичил», Чурапчы (ф/к инструктора С.Д.Николаева) үһүс буолары ситистэ.

Икки көрүгүнэн уопсай түмүккэ кими да иннигэр түһэрбэккэ, «Улыбка» хамаандата кыайыылаабынан тахсан, кубогунан, мэтээллэринэн, бириэстэринэн наһараадаланна. 2 миэстэ «Мичил» уһууаан хамаандата, 3 миэстэ «Чуораанчык» (Чурапчы) уһууаан буоллулар.

Этиллибитин курдук, сыл аайы хас биридии хамаанда бири кэлим байыаннай формата, экипировката тубустар тупсан иһэр, онон дьүүлүүр сүбэ бастыҥнары талара хас оонньуу аайы уустугулар. Бу — хамаандалар оонньууга эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһан кыһамнылаахтык бэлэмнэнэллэрин, болҕомтолорун ууралларын көрдөрөр. Быйыл сүрүн

Бастыҥ хамандыыр Александров Марсель Алаҕар нэһилиэгин «Алгыс» уһууаан иитиллээччитэ.

бириэстээх миэстэлэри таһынан, тэрийээччилэр «Бастыҥ байыаннай форма» номинацияны Чурапчы нэһилиэгин «Кэскил»-2, «Тулукчаан», «Улыбка» уһууааннарын хамаандаларыгар туттардылар. Оттон «Бастыҥ хамандыыр» номинация кыайыылааҕа Марсель Александров («Алгыс» уһууаан, Алаҕар) кубогунан итинэннэ Чурапчы улуунун байыаннай дьайыы бэтэрээннэрин сэбиэтин анал бириэһинэн наһараадаланна, ону тэнгэ Тимур Таныков («Мичил» уһууаан, Чурапчы) улуустааҕы үөрэх управлениетын, Тимур Рожин («Кэскил» уһууаан, Чурапчы) «Туйаара» маҕаһынын анал бириэстэрин туттулар.

Оонньуу ыттыытыгар үлэһэпит дьүүлүүр сүбэ чилиэтэригэр А.А. Григорьеваҕа, М.В. Дьячковскайга, Е.В. Гуляевка, У.М. Николаевка, В.И.Лукинҕа барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Ону тэнгэ «Мохсоҕол» байыаннай-патриотическай оонньууга успуонсардаабыт улуустааҕы

үөрэх управлениетын салалтатыгар, «Туйаара» (ИП Кузьмина Т.Н.), «Эгэлгэ» (ИП Таныков Э.А.), «Детский мир» (ИП Пестерев В.Н.), «Ситим» (ИП Сивцева З.Н.), «Новинка» (ИП Старостин Ф.М.) маҕаһынарга, бойобуой дьайыы бэтэрээннэрин сэбиэтигэр (сал. Жендринскэй С.А.), Чурапчы нэһилиэгин эр дьонун «Удьуор» түмсүүтүгэр (сал. Слепцов Д.Р.), «Эркин» Чурапчы улуунун эр дьонун түмсүүтүгэр (сал. Оконешников Я.П.), Чурапчытааҕы «Кэскил» уһууаан төрөпүттэрин сүбэтигэр (бэрэсс. Макарова О.Ф.) истин махтал тылларын аныыбыт.

Бары кыттыбыт хамаандаларга, улууспут уһууааннарын салайааччыларыгар, итиллээччилэригэр инникитин даҕаны манньк көхтөөх, түмсүүлээх буолун, ситиһиһилэр кэлэ турдуннар диэн баҕа санаабытын тиэрдэбит!

Надежда Федорова.

«Ыал саргыта» бырайыак үлэтэ салҕанар

Бырайыак. Улууспутугар бу бырайыак быйыл үһүс сылын таһаарыылаахтык үлэлиир

Людмила ГОРОХОВА

Туруктаах дьэ кэргэн – Дойду сайдыытын тутула. Маныаха Дойдубутүрдүнэн демография көрдөрүүтэ үрдүүрүгэр улахан болҕомто ууруллан, хайысхалаах үлэ ыытыллар.

Улууспутугар 2024 сыллаахха Ыал Саргытын сыла биллэриллэн, дьэ кэргэни өйүүр араас өрүттээх эбии миэрэлэр баар буолбуттара. «Ыал Саргыта» үс сыллаах пилотнай бырайыак 2023 сыллаахха суруллан, быйыл номнуо үһүс сылын таһаарыылаахтык үлэлиир. Бырайыак улуус ыалын олохун уйгунтун үрдэтиигэ ананар. Сүрүн сороктарынан буолаллар: ытыктабыл өйдөбүллэрэ дьэ кэргэнтэн саҕаланарын олохтоһун, сокуонунан эр-ойох буолуу сыаннаһын, төрөөбүт дойдуга бэриниллээх буолууну, киэн туттууну үрдэтии, оҕо инники кэскилэ төрөппүттэн улахан тутултааһын өйдөтүү, чөл олоху тутуһууну ситиһии уо.д.а. «Ыал саргыта» түөрт көлүөнэ арасар: оҕо саас, ыччат саас, өрөгөй уонна ытык саас. Бырайыак уон икки хайысханан көрдөрүү тупсуутугар туһуланан үлэлиир.

Ол курдук, 2024 сыллаахы үлэ түмүгүнэн, дьэ кэргэн уонна демография политикатыгар бастын көрдөрүүлээх улуус буолан, 2025 сыллаахха Саха Өрөспүүбүлүкэтин үлэ уонна социальнай сайдыыга министриэтибэтин 10 мөл. суумалаах грантын ылан, бырайык өссө кэнээн үлэтэ күүһүрбүтэ.

Бүгүнгү хаһыаппытыгар улуус баһылыгы социальнай боппуруостарга солбуйааччы **Мария Кронникованы** көрсөн, бу бырайыак үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсиригэр көрдөстүбүт.

Оооо 2024 сыллаахы үлэбит түмүгүнэн грант ылан, «Ыал Саргыта» бырайыакпыт үлэтэ өссө кэнээбитэ. Кэлбит үп социальнай бырайыактарга уонна бырайыак сыллаахы үлэтигэр туһанылына. Ол курдук, ыччат ыал кыһата, «Сохраним семью для ребенка» социальнай бырайыак, нэһилиэк сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларын көрөр уопсастыбаннай сэбиэттэр үлэлэригэр, анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарын уонна дьэ кэргэттэрин өйдөрүн-санааларын, уйулгаларын туругун бөбөгөтөр кабинет, аҕам саастаахтарга анал кабинет, «Ыал Саргыта» 6 хайысханан дьэ кэргэн бырагыраамалара, дьэ кэргэттэри өйөөһүн миэрэлэрэ, эр ойох буолуу актатын толоруу дьоро түһүлгэлэрэ тэриллэн ыытылыннылар.

Социальнай тулаайахсыһыны профилактикалыыр сыалтан «Сохраним семью для

ребенка» диэн бырайыак үлэлээн, барыта 16 ыарахан турукка уонна 6 социальнай кутталлаах балаһыанньага сылдьар дьэ кэргэттэри кытта үлэ барда. Бириддиэлэн психологтар консултациялара, бөлөбүнэн треннингэр, дьэ кэргэттэри кытта үлэлэр исписэлиистэргэ сэминээрдэр ыытылыннылар.

Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорго профилактика үлэтэ тиһигин быспакка ыытыллар. Бу бырайыак чэрчитинэн нэһиликтэргэ үлэлиир уопсастыбаннай сэбиэттэр үлэлэрин күүһүрдэр, уопуттарын тарҕатар уонна пропагандалыыр сыаллаах «Бастын уопсастыбаннай сэбиэт» куонкурус ыытыллыбыта, салгы үлэлиир хайысхалара торумнамыта. Нэһиликтэргэ бастын үлэлээхтэринэн Хатылы (1 миэстэ), Бахсы (2 миэстэ), Болугур (3 миэстэ) нэһиликтэрэ ааттаммыттара.

Улууспутугар дьэ кэргэн туруктаах буолуутугар биир саамай улахан үлэбит – дьэ кэргэннэ элбэх өгөнү онорор киин аһыллыыта буолар. Манна сыллата көмөҕө наадыан кэлэр дьэ кэргэн ахсаана элбээн иһэр. Дьэ кэргэттэр туһааннаах психологтарга кэлэн, кыһалгаларын быһаартарар буоллулар. Былырын бу киин иһинэн анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарын уонна дьэ кэргэттэрин өй-санаа күүрүүтүн, уйулгаларын туругун бөбөгөтөр масса кабинет аһыллан үлэтин саҕалаабыта.

Мань сэргэ, ыччат киинин тэрийэн, тупсаҕай гына өрөмүөннээн, ыччат түмсэр сири онорбуппут. Ыччат ыал кыһатыгар 46 эдэр ыал 11 хайысханан араас үөрэхтэринэн хабылыннылар.

Былырын ГТАС управлениетын саалатын өрөмүөннээн үлэҕэ киллэрбиппит. Бырайыакпыт чэрчитинэн үстэ үөрүүлээх уруу күнүн тэрийэн саҕа ыаллары саахсалаабыппыт. Быйыл сотору кэминэн уруу күнүн тэрийиэхтээхпит, ону биллэрэ иликпитинэ, дьон бэйэлэрэ холбоһуохтарын баҕаралларын биллэрэн, сайаапка

«Ыал саргыта» форум түгэннэрэ. ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТҮҮЭРИИЛЭРЭ

түһэрдилэр.

2025 сылга аҕам саастаахтарга Саха Өрөспүүбүлүкэтин үлэ уонна социальнай сайдыыга министриэтибэтин 254 654 солкуобай суумалаах субсидиятын ылары ситиһэн, «Силис» лааһыр үлэлээбитэ. И.Н. Винокуров аатынан «Айылгы» норуот айымньытын дьэтигэр аҕам саастаахтар дьарыктаналларыгар анал кабинет тэриллэн, күн бүгүн үнүкүүгэ, фольклорга, оратордыр ускуустубага, уруһуйга, йогага нэдиэлэ ахсын дьарыктар ыытыллаллар. Хас биридди нэһилиэк аҕам саастааҕа бэйэтэ сөбүлүүр дьарыгар эрдэттэн суруйтаран, кыттыыны ыларыгар ынчырабыт уонна атын нэһиликтэргэ спорт саалаларыгар, норуот айымньытын дьэиэри-

гэр манньк хабааннаах үлэ тэриллэн сөптөөбүн бэлиэтибит. Бу үлэ ытык дьоммут олоххо көхтөрүн үрдэтиигэ, олохторун уйгута, туруктара, доруобуулар тупсарыгар туһуланар. Ааспыт сылга бу дьарыктарга 3112 аҕам саастаах сырытта.

Улууспутугар дьэ кэргэттэри өйөөһүн миэрэлэрэ үлэлииллэр. Ол курдук, бастакытын овозоммут эбэтэр бастакы оҕотун иитэ ылбыт ийэлэргэ 50 тыһ. суумалаах сэртификэти 31 ийэҕэ туттардыбыт. 50, 60, 70 сыл биригэ олорбут дьэ кэргэттэргэ 50 тыһ. солк. суумалаах сэртификэт 36 ыалга туттарылына. Эр ойох буолбут 9 эдэр ыал 10 тыһ. солк. суумалаах сэртификэти тутта.

«Сыл дьэ кэргэнэ» өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкуруска

6 оҕолоох Варвара, Эдуард Федоровтар «Элбэх оҕолоох дьэ кэргэн» хайысхаҕа бастакы миэстэ буолбуттара, Мария, Иннокентий Поисеевтар «Эдэр дьэ кэргэн» хайысхаҕа 2-с миэстэ, «Тыа сири дьэ кэргэнэ» хайысхаҕа Александра, Аман Максимовтар 3-с миэстэ, «Кыһыл көмүс дьэ кэргэн» хайысхаҕа Мария, Тарас Оконешниковтар 3-с миэстэ буолан, нэһилиэк, улуус өрөгөйүн үкэстилэр.

Арыылаах нэһилиэгиттэн Елизавета Николаевна, Андрей Францевич Янценнар дьэ кэргэн «Төрөппүккэ албан аат» уордьаны СӨ сударыстыбаннаһын күнүгэр үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттулар.

Сыл устата улууспутугар «Таптал уонна бэринии иһин» бэлиэнэн 15 дьэ кэргэн, СӨ «Килбиэннээх дьэ кэргэн» бэлиэнэн 26 ыал наҕараадаланна.

Бу барыыак суруллан, улууспут сүрүн тэрилтэлэрэ, ол эбэтэр үөрэх, спорт, култуура управлениелара, балыһа, библиэтиэкэ, дьэ кэргэн, эдэр ыччат кииннэрэ, аҕам саастаахтар сэбиэттэрэ, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор хамыһыалара, эпикэ отдела уо.д.а. бары биригэ түмсэн, ситимнээхтик үлэлиир буолан үлэ үтүө түмүктэргэ көстөллөр.

Быйыл эрдэ ыытыллыбыт үлэни анаалыстаан, бырагыраамаларбытыгар саҕа сүүрэннэри киллэрдибит. «Ыччат ыал тэрээһиннээх тиэргэнэ» бырагыраама чэрчитинэн, тыа сири олохун пропагандалаан, видеоролик күрээ ыытыллыаҕа. «Чөл туруктаах ыал» бырагырааманан дьэ кэргэн күрээ тэриллээҕэ, быйыл ГТО нуорматынан буолбакка, судургу соҕустук буолуоҕа. Мань сэргэ, хас биридди нэһиликтэргэ нэһилиэннээҕэ эти-хааны чэбдигирдэргэ үлэни ытар эпипиэтинэстээх киһи ананан, ый ахсын манна кириэн сэминээрэ кыттан, нэһилиэннэ доруобуйатын чэбдигирдэригэр үлэ барыаҕа. «Дьарыктаах дьон ыал» бырагырааманан былырынны кыайыылаах дьэ кэргэттэри устан, видеоролик оҕоһулуохтаах. «Ааҕар саҕа сайдам ыала» бырагырааманан төрөппүттэргэ уонна оҕолорго ааһыахтаах кинигэлэрин испиһигэ оҕоһулуна. Бу айымньылары ааҕан баран, түмүгэр сэргээбит айымньыларынан аудиозаписьтар уһулуохтара. «Силистээх сайдам ыал» бырагырааманан «Саҕа олох» хаһыакка өр сыллар устата биригэ олорбут ыал сырдатыллыахтара.

Ити курдук, улууспут үрдүнэн дьэ кэргэн уйгута үрдүүрүгэр үлэ-хамнас ситимнээхтик ыытыллан үтүө түмүктэрдээх буоларыгар баҕарабыт.

Чурапчыга – СӨ Бырабыыталыстыба

Улууска — бу күннэргэ. Олунньу 24 күнүттэн улууспутугар, үс бөлөбүнэн арахсан, СӨ Бырабыыталыстыбатын отчуота ыытылынна

1-кы бөлөбү Тья хаһаайыстыбатын миниистирин солбуйааччы Сахаяна Павлова салайар. Бөлөххө Ыччат политикатын миниистирэ Петр Шамаев, Нэһилиэнньэ-бэ куттал суох буолуутун хааччылар миниистир 1-кы солбуйааччыта Айнаал Вензель, Доруобуйа харыстабылын миниистирин 1-кы солбуйааччы Дмитрий Сергин, Үп миниистирэстибэттэн Артемий Никифоров, ОдьКХ салалтатыттан Сардана Слепцова, о.д.а. киирэн сырыттылар.

МУГУДАЙГА

Отчуот иннинэ “Хаарбах туруктаах дьийэттэн көһөрүү” бырагырааманан тутуллубут сана дьийэ аһыллыгытын үөрүүлээх түгэнэ буолла. 2 этээстээх, 8 кыбартыралаах таас дьийэни «ПД-Инженеринг» ХЭТ тутан, үлэзэ киллэрдэ. Эдэр исписэлиистэргэ күлүүстэри Ыччат миниистирэ Петр Шамаев туттарда. Улуус баһылыга Степан Саргыдаев, нэһилиэк баһылыга Николай Аммосов үлэлээбит дьонно махтанан, наһараадалары туттардылар.

Отчуокка биллэрин курдук, сытыы боппуруоһунан – ОдьКХ ГУТ көрүүтүгэр баар хочуолунай буолар. Хаарбах туруктаах хочуолунай хаһан баһарар саахалланар туруктаага олохтоохтору долгутар, онон хаһыс да сыларын сана хочуолунайы туруорсаллар. “Саһа хочуолунай хаһан тутуллуой” дьийэн ыйытыгыга Сардана Слепцова: “Уочаракка манньк туруктаах хочуолунай элбэх, онон 2028 сылга дьийэри кыайан тутуллубат, ол эрээри өрөмүөн үлэтэ барыага”, — дьийэн хоруйдаата.

Мань таһынан нэһилиэнньэ доруобуйа харыстабылыгар, тыа хаһаайыстыбатыгар сыһыаннаах ыйытыгыларь биэрдилэр. Үлэни сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ТӨЛӨЙГӨ

Бу нэһилиэккэ эмиз хочуолунай кыһалҕата турар.

Николай Захаров: “Биһиги, 21 ыал, 2017 сыллаахха бэйэбит күспүтүнэн оностон, “Дьулуур” ХЭТ-бэ киинтэн иттиигэ холбоммуттук. Быйыл чааһынай ыалларга субсидия көрүллүбэтинэн, баһар араарыахпыт дьийэн иһитиннэри суругу туттарбытара. Ол иһин бүгүн киинтэн иттиигэттэн араарбаттарыгар дьийэн көрдөһүүлээх кэлиим”, — дьийэн эттэ. Манна салалта өттүттэн “арахсыбат” дьийэн толору хоруйдаатылар.

Оттон Анастасия Емельянова: “Биһиги рейсовай автобуһунан Дьокуускайга айаннырыбытыгар Чурапчыттан

барабыт. Онно эмиз таксига харчы төлөөн, дьону наймылаһан барабыт. Ол иһин Төлөй арахсытыгар, трассага сылаас тохтобулу туруорсабыт”, — дьийэн эттэ.

Мань сэргэ олохтоохтор ас-үөл, тырааныспар, чуолаан паром, ирбис, хоту улуустарга көтөр аал билиэтин сыаналары ыарыы тураллара киһини соччо үөрдүбэттин эттилэр.

Түмүккэ билинни ыарахан кэмнэ Бырабыыталыстыба кыага баарынан дьон туһа дьийэн үлэли-хамсыы олоһорун бэлиэтээн турар, үлэни сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

Елена Макарянская.

ОДЬУЛУУНГА

СӨ ОдьКХ уонна энергетика миниистирин бастакы солбуйааччы Аян Кириллин салайааччылаах үһүс бөлөх Одьулуунга уонна Хоптобоҕо үлэлээтэ. Мунһаҕы улуус баһылыгы солбуйааччы Алексей Лобанов салайда.

Отчуот саһаланын иннинэ, Айыына, Семен Дьячковскайдарга, Васена, Дмитрий Капитоновтарга “Эдэр ыаллары дьийэнэн хааччыыы” бырагыраама чэрчитинэн дьийэ туттарга, эбэтэр атыһаһарга ананар сибидиэтэлиститбэни туттардылар.

Олохтоохтор улуус уонна өрөспүүбүлүкэ таһымыгар үгүс хабааннаах ыйытыгыларь биэрдилэр. Ол курдук, устудьуоннар олоһор уопсайдара төлөбүрэ ыарахань, тыа хаһаайыстыбатыгар үүт, субвенция харчытын, «Хатан» тэрилтэ үлэтин туһунан ыйыталастылар, «Чурапчы — Дьокуускай» хайысханан сылдьар автобус араспысааньнатын дьонно табыгастаахгына уларытарга туруорустулар.

Чурапчытаагы аграрнай-технической колледж дириэктэрэ Василий Гуляев бу үөрэх кыһата өрөспүүбүлүкэбэ биир бастың көрдөрүүлээгин билиһиннэрэн турар, ОдьКХ-тын өңөлөрүн төлүүр үп көрүллүүтэ ыараабытын этэн турар, ОдьКХ систиэмэтин реформатын туһунан туоһуласта.

Оскуола дириэктэрэ Иннокентий Бекянов оскуолаҕа 118 оҕо үөрэнэрин, оттон колледжка 500-тэн таһа устудьуон баарын, онон биир спорт саалаҕа батан дьарыктаналлара табыгаһа суоһун, сана спорт саала тутуллуутун туруоруста.

Нэһилиэк олохтооҕо Анатолий Ефремов 2014 сыллаахха нэһилиэктэрэ ууга барбытыгар, олус элбэх буор Таатта үрэххэ кутуллубутун түмүгэр, билигин кыстык ортото ууга уолан хааларын, онон сүөһүлэр уулууларыгар уустуктары көрсөллөрүн

этэн турар, дириэтин үлэтин ытарга, Бөтүгүттэ — Одьулуун суолугар өрөмүөн үлэтин туруоруста.

Антон Аржаков нэһилиэккэ уот ситимин сана СИП — кабельга уларытыы, урукку сибээс лиинийэлэрин ыраастааһын, Одьулуун нэһилиэгэ “Зона затопления” статустан тахсытыын боппуруостарын туоһуласта.

Нэһилиэк ытык кырдыаҕа Иван Артемьев сири кытта үлэни күүһүрдэргэ, кырыы учаастактары сайыннарарга сана бырагырааманы, тыа сиригэр дьону олохсатарга үлэни күүһүрдэргэ туруоруста.

Нэһилиэк баһылыга Людмила Ефремова нэһилиэккэ орто анал үөрэх кыһатыгар улуус кииниттэн оһолор автобуһунан сылдьалларын, онуоха Бөтүгүттэттэн Одьулуунга дьийэри суол олус мөлтөбүн, саахал да таһар кутталлааһын этэн турар өрөмүөннүүргэ, Үрэх Күөрэбэ сана хочуолунай тутуллуутун туруоруста. Мань сэргэ, Саха биллиилээх фольклору хомуйааччыта, кыраайы үөрэтээчи Дмитрий Дьячковскай — Сэһэн Боло пааматынньыгын онорууга көмөлөһөлөрүгэр көрдөстө.

Түмүккэ байыаннай дьайыыга сырдык тыына быстыбыт Алексей Петровка аһамыт «Воинская доблесть» мэтээли ийэтигэр туттардылар.

Өрөспүүбүлүкэ Ситэриилээх былааһын ааспыт сыллааһы үлэтин одьулууннар сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ХОПТОБОҒО

Үһүс бөлөх салайааччыта, СӨ ОдьКХ уонна энергетика миниистирин бастакы солбуйааччы Аян Кириллин дакылаат кэнниттэн Хоптобо нэһилиэгэр Ситэриилээх былаас былырынынгы отчуотугар ханнык боппуруостар кирибиттерин, төһө үлэ ыгытыллыбытын билиһиннэрдэ.

Отчуот саһаланытыгар байыаннай дьайыыга олоһун толук уурбут Александр Поисеев «Эр санааланыы» уордыана дьийэ кэргэнигэр туттарылынна.

Нэһилиэк олохтоохторо дэриэбинэ иһинээги суол өрөмүөнүн, Чурапчылыыр суолга гравий кутуллуутун, «Хаарбах дьийэттэн көһөрүү» бырагыраама, Мэлдэхсигэ хочуолунай тутуллуутун, элбэх оһолоох ыалларга көрүллэр уһаайбалар уочараттарын туһунан сурастылар, спорткомплекс хапытаалынай өрөмүөнүн туруорустулар.

Нэһилиэк олохтооҕо Саргылаана Тарасова икки сыллааһыта нэһилиэктэригэр уот ситимэ СИП- кабельга уларытан, счетчиктар остуолбаларга туруоруллубуттарын, ол счетчиктар алдьанан, быһа холуйан төлүү

сылдьалларын этэн турар, бу балаһыанньаны быһааралларыгар көрдөстө.

Оскуола дириэктэрэ Егор Адамов оскуола хапытаалынай өрөмүөнүн, оскуола иһинэн лаборатория дьийэтин тутуутун туруоруста, дьүүдүлэр кытыллара сикнэн иһэллэрин этэн турар, бөһөгөгүү үлэтэ ыгытыллыан наадатын эттэ.

Кулууп дириэктэрэ Кирилл Пестерев “Үрдэл” сана кулууп тутуллуутун туруоруста, «Агростартап» бырагыраама туһунан сураста. Иван Посельскай тыа хаһаайыстыбатыгар сүөһү төбөтүгэр үп быйыл көрүллэрин, суоһун ыйыталаста.

Нэһилиэк олохтооҕо Анна Иванова улахан нэһилиэктэргэ арыы сыахтара хайаатар да үлэлиэхтээхтерин эттэ. Оҕо ускуустуба оскуолатын дириэктэрэ Айнаал Новгородов хаһыс да сылын сана Оҕо ускуустуба оскуолатын тутуллуутун туруоруста.

Нэһилиэк ытык кырдыаҕа Семен Сергеев дьийэ кэргэн дохуотун үрдэтэргэ туһулаһыт бырагыраама салгыы үлэлииригэр, Чакыр нэһилиэгэр оскуола тутуллуутун туруоруста.

Ити курдук, араас хабааннаах боппуруостар киирэн хоруйданнылар, салгыы ботрокуола тиһиллэн, онуоха туһулаһыт үлэ-хамнас ыгытыллыаҕа.

Өрөспүүбүлүкэ Ситэриилээх былааһын ааспыт сыллааһы үлэтин Хоптобо нэһилиэгин олохтоохторо сөптөөбүнэн сыаналаатылар. Салгыы отчуоттуур бөлөх оскуола, уһууаан дьийэлэригэр сылдьан, эбийиэктэр туруктарың көрдө, билистэ.

Людмила Горохова.

БАХСЫГА

СӨ үөрэжин уонна наукатын миниистирэ Нюргуна Соколова салайааччылаах иккис бөлөх отчуоту Ытык Бахсы нэһилиэгиттэн саһалаата.

Бөлөх салайааччыта Нюргуна Афанасьевна өрөспүүбүлүкэбэ ыгытыллыбыт үлэни-хамнаһы отчуоттууругар чуолаан Чурапчы улууһугар туох үлэ-хамнас ыгытыллыбытын кыбытан сырдаппытын биһири санаатым.

Олохтоохтортон олоһор дьийэбэ уоту холбоһунга төлөбүр сыанатын, үүт харчыта тоҕо хойутуурун, ОдьКХ хамнаһа кэмигэр төлөмөккө, кирэдьииттээхтэр иэскэ кирибиттерин туһунан боппуруос көтөбүлүннэ.

Онуоха ОдьКХ боппуруоһа хонтуроолга турарын, үлэ бараарын эттилэр.

Олохтоохтор ону тэнэ “суол онороргут буоллар” дьийэн туруорсубуттарыгар, Чурапчы улууһун баһылыгын 1-кы сол-

буйааччы Рустам Данилов хоруйдаата: “Быйылгы сылга 1 мөлүүөн 600 солкуобайы хапытаалынай өрөмүөннэ биэрэбит”.

Итини тэнэ военкомат, почта үлэлэрин итиэннэ үөрэх эйгэтигэр элбэх ыйытыы киирдэ. Онуоха СӨ үөрэжин уонна наукаҕа миниистирэ Нюргуна Соколова: “Военкомат Чурапчы улууһугар баар буоларыгар үлэлэһэн көрүөхпүт. Почта үлэтин биһиги быһаарар кыахпыт суох, Арасыыта таһымыгар быһаарыллар. Оскуола өрөмүөнэ 2027 сылга кириэ этэ дьийэн былааннаахпыт, былырынын, хомойох иһин, куонкуруска кыайан кытыбатаахпыт. Ирдебил быһыытынэн оскуола өрөмүөнүгэр 120 мөлүүөн, оттон уһууаан 60 мөлүүөн солк. сууматтан үрдүө суохтаахтар. Үлэ миэстэтин сарбыйыы туһунан этэр буоллаха, сааһыланыы бэрээдэжинэн улуустары кытары сөптөөх быһаарынылары ылынныбыт дьийэн саныыбыт. Былырынын былааннарбытын барытын ылымпытты, онон инникитин хомтолоох түмүктэр тахсыа суохтаахтар” — дьийэ.

Олохтоохтор хочуолунай олохторун уларытыы, эдэр ыаллары олоһор дьийэнэн хааччыыы, бэнсиин, сэлээркэ субсидиятын туһунан сурастылар.

Оскуола үлэһитэ Алина Голева: “Оскуолабыт 115 сылын туолар, онон “Үөрэҕири туйгуна” бэлиэ квотата хас да көрүлэрэ буоллар. Үлэлиир киһини көбүлүөххэ наада”. Онуоха Нюргуна Соколова хоруйдаата: “Наһараада квотатын аһаанын элбэтиэххэ сөп”.

Валентина Шеломова, социальная үлэһит: ““Дьулуур” ХЭТ иттиинэн дэриэбинэбит үөһэ өттүн хааччыан олоһорбута, онтон былырынынгыттан саһалаан систиэмэбитин быһаары гыналлар, онуоха-маннаха эрэ дьийэ субсидия көрүлүннэ, онтон быйыл 2026 сылга хайдах буолабытың? Кыамматтар ааттарыттан эбии субсидияны көрөргүтүгэр көрдөһөбүт”, — дьийэ.

Анастасия Шеломова, бааһынай хаһаайыстыба баһылыгын этиитэ: “Нолуогу сөһттан тутан ылар буолбуттара. Киһи төһө баһарар үлэлиэн сөп, ол эрээри харчы кэлэн биэрбөккэ, элбэх иэскэ тэбилиниилэр. Бааһынайдаан бүтэн хаалаллар, сүөһүлэрин аччаттылар. Күн-түүн сыанабыт ыарыы турар, харчы хойутаан кэлэр. Үүт харчыта үрдүүрүн туруорсабыт”.

Ити курдук, барыта 20-чэ боппуруос, 6 эти киирэн эппиэттэннэ. Барыта 31 киһи сырытта. СӨ Бырабыыталыстыбатын ааспыт сыллааһы үлэтин сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ТЫН СИТЭРИИЛЭЭХ БЫЛААҤЫН ОТЧУОТА

АЛАҤАРГА

Мунньаха 64 киһи сырытта. Олохтоохтор саҥа хочуолунай тутулуутун туһунан сурас-тылар. Онуоха хоруй манньк буолла: "2028 сылга диэри АлаҤар нэһилиэгэ былаанҥа кирибэтэ, хочуолунай тутуута боротокуолга кириэн наада, инвест бырагыраамаҥа кири-сэргит ордук".

Итини тэнэ алаҤардар газ-гольдерга субсидия көрүл-лүүтүн, АлаҤарга гаас ситимэ тардыллыгытын боппуруоһун көтөхтүлэр. Маньаха хоруй: "Газгольдерга субсидия көрүл-лүбэт. 2030 сылга диэри Чыап-пара бөһүөлгэр гаас кириитэ былаанҥа суох".

Чыаппара олохтоохторо нэ-һилиэк кыраныссытын бы-һаары, социальнай ханты-раак сайаапкатын хаһан түһэрэллэрин, тыа хаһаайыс-тыбатын граннарыгар кыттар-га критерий тоҕо уларыйба-тын, сайылыктарга уот ситимин остуолбаларын уларытыы, су-даарыстыбаннай ирбистэр тоҕо суохтарын, уот харчыта тоҕо ый аайы үрдүүрүн, аармыйаҥа барбыт уолаттары тоҕо анал ба-йыаннай дьайыыга ытталла-рын уо. д.а. ыйытыыга хоруйда-ры иһиттилэр.

"Оскуола хапытаалынай өрө-мүөннэниэн наада, 2005 сыл-лааха үлэҥэ кирибитэ, эргэрэн бүтүтэ, боротокуолга киллэрэ-ритигэр", — диэн оскуола ди-риэктэрэ Валентина Максимова туруоруста. Нюргуна Соколова: "Былырыныҥгы сылга 18 ос-куоланы, 2 уһуяаны уонна 3 кэллиэс эбийиэктэрин өрө-мүөннэбиһипит. Былырын ос-куолаларга саҥа нобуор онорбо-тохторо. Быйылгы испиһэҥи көрдүм, оскуолаҥыт баар эбит, онон үлэни ыттан көрүөхпүт", — диэтэ. Оттон уһуяан сэбиэ-дистэйэ Екатерина Слепцова: "1972 сыллааха Гавриил Про-тодьяконов туттарбыт дьэти-гэр үлэли олоҕобут. Инвест бырагыраамаҥа кирибипит, хаһан саҥа тутуу барыаҥай?" — диэн ыйыппытыгар, Нюргуна Соколова: "Сонно тутуу-туллуо, бырагыраамаҥа кириэ диэн эрэннэрбэппин. Дойдубут экэниэмикэтэ уларыйан турар", — диэтэ.

АлаҤар нэһилиэгин баһылы-га Иван Оконешиков: "Билигин анал байыаннай дьайыы 4-с сылыгар барда. Нэһилиэҥиэм сөпкө туруорсар — бөһүөлэк арҕаа өтүгэр иттии ситимэ кириэр кыаҥа суох. Инвест бүддьүөккэ 70 мөл.көрүллүбү-тэ. Ити кыһалҕалаах боппуруо-һу быһаарыыга Нюргуна Соко-ловаҥа, Михаил Кириллинҥэ эрэнэбин. Михаил Афанасье-вич, дьонум-сэргэм истэн олоҕ-дохторуна, көрдөһөбүн. Өйүүн эбэтэр сарсын Джулустан Ана-тольевич Чурапчыга муннь-ахтыыр, куораттан газгольдер боппуруоһун көрүөхтээхтэр. Уһуяаммытын Алексей Пини-гин кэлэн көрөн-истэн барбыта,

бырайыага барыта бэлэм сытар, билигин хайдах эрэ гынан хам-саттахпытына, 35 миэстэлээх уһуяан тутулан хаалыан сөп этэ. Саха күөрэгэйэ Анастасия Лыткина 1955 сыллааха Вар-шаваҥа лауреат буолан, саха-лары ааттаган турар. Быйыл миннистиргэ эмиэ кириэ сы-рыттым, ол хамыһыйатын түргэнник тэрийиэҥин эрэ", — диэн туруорсуутунан отчуот тү-мүктэннэ.

Көрсүһүү кэнниттэн отчуот-туур бөлөх уһуяан дьэиэ туру-гун, уопсай үлэни-хамнаһы би-листилэр.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

АРЫЫЛААХХА

СӨ Ситэриилээх былааһын 2025 сыллаах үлэтин отчуот-туур үһүс бөлөҥө иккис күн Арыылаах нэһилиэгэр тийдэ. Бөлөҥү СӨ Сыана бэлиитикэтин судаарыстыбаннай кэмитиэтин бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Саргылана Матвеева салайар. Састаапка СӨ тутуу миннисти-рин солбуйааччы Александр Баланов, Үлэ уонна социальнай сайдыы миннистэриститэтин департаменын салайааччытын солбуйааччы Сардана Самсо-нова, ОДьКХ уонна энергетика миннистэриститэтин депар-таменын салайааччытын сол-буйааччы Ульяна Апросимова уо.д.а. киридилэр.

Улуус үрдүнэн икки эргэ мас оскуола хаалбытыттан бириэ Арыылаахха баар. Маньаха олохтоохтор хаһыс да сылла-рын саҥа оскуола-саад тутуутун туруорсаллар.

Оскуола дириэктэрэ Егор Егоров:

"Быйыл биһиги оскуолабыт 135 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэ-тиир. Ол чэрчитинэн аныгы ир-дэбилгэ эппиэттиир саҥа таас оскуола тутууларыгар баҕара-быт. Билигин оҕолор 1970 сыл-лааха тутулуубут эргэ эбийиэк-кэ үөрэнэллэр. Оскуола эргэрэн, аҥаар өттө тэллэй буолла. Сыл аайы бэйэбит кыахпытынан өрөмүөннүү сатыыбыт. Оҕолор-бут араас таһымнаах күрэхтэр-гэ, олимпиадаларга ситиһии-лээхтик кытталлар", — диэтэ.

Бу боппуруоска Александр Баланов: "Экэниэмикэ ыараан, көрүллэр үп кыччыан, өрөс-пүүбүлүкэ үрдүнэн саҥа ту-туулар ытыллаллара аҕы-йаата. Ол да буоллар, Тутуу миннистэриститэтин былааны-гар баар. Күн бүгүн Арыылаах оскуола-саада дьобус оскуола-лары тутуу уочаратыгар ахсы-һынан турар", — диэн эппиэт-тээтэ.

Маньаха Саргылаана Мат-веева: "Үөрэх миннистэрис-тибэтигэр Арыылаах оскуо-латын тутуутун болҕомтоҕо ылалларыгар туруорсуугутун тиэрдэһипит", — диэн ситэрэн биэрдэ. Ону сэргэ нэһилиэк-кэ бири тыын боппуруоһунан - суол буолла. "Кугас" бааһынай

хаһаайыстыба салайааччыта Дмитрий Захаров Ытык Күөлү-нэн, Чурапчынан ааһар феде-ральнай суол алдыанар түгэни-гэр, сырыы хааччактамматын туһугар, "Туора Күөл - - Дэб-диргэ - Ытык Күөл" суолун ре-гиональнай таһымнаах онорон, өрөмүөн үлэтин ытарга туруо-руста.

Бөлөх салайааччыта: "Улуус салалтата Арыылаах терри-ториятыгар 23 биэрэстэ уста-лаах суолу онорууга, Суол пуон-датыттан 400-тэн тахса мөл. солк. суумалаах сайаапканы Тырааныспар миннистэрис-тибэтигэр түһэрбитэ. Ыарахан сыаналаах үлэ буолан, сүүмэр-дээһини ааспатаҥа. Быйылгы көрүүгэ сайаапкаҥытын иккис-тээн түһэрин", — диэн эппиэт-тээтэ.

Ону таһынан олохтоохтор тыа хаһаайыстыбатын эйгэ-тин үлэһиттэригэр, чуолаан бэ-тэринээрдэргэ, агрономнарга "Земскэй" бырагыраама курдук саҕалааһын үбү көрөллөрүгэр туруорустулар. Маны сэргэ олохтоохтор үүккэ, сүөһү төбө-түгэр бэриллэр харчы улары-йыыларын туһунан туоһулас-тылар. Уот, иттии төлөбүрүн уонна нолуок, уматык сыанатын үрдээһинин уо.д.а. боппуруос-тары ыйыттылар. Ону тэнэ анал байыаннай дьайыыга, сибээскэ, саха тылын бэлиитикэтигэр сы-һыаннаах боппуруостар кириэн эппиэттэннилэр. Этиилэргэ Сы-лантан Арыылаахха диэри гаас ситимин тардыыны былаанҥа киллэрэргэ көрдөстүлэр.

Мунньах түмүгүнэн арыы-лаахтар СӨ Ситэриилээх бы-лааһын ааспыт сыллааҕы үлэтин сөптөөбүнэн сыана-лаатылар.

Марфа Петрова.

СОЛОВЬЕВКА

Сахаяна Павлова салайаач-чылаах 1-кы бөлөх эбиэккэ диэри Мырылаҕа отчуоттаата.

Олохтоохтор оскуола 100 сыллаах үбүлүөйүнэн оскуола-ҕа уонна сайынҥы лааҕырга өрөмүөн ытылларын, саҥа хо-чуолунай, спорт саалатын, ку-луубу туруорсаллар.

Маны таһынан тыа ха-һаайыстыбатыгар, доруобуйа харыстабылыгар, уот, ГСМ сы-анатыгар сыһыаннаах ыйыты-лар киридилэр.

Тыл эппиттэртэн Иван Чир-көөв үөрэх эйгэтигэр эр дьону сыһыарыыга үлэ күүскэ барыан наадатын, саҥа үөрэхтэрин бү-тэрбит ыччаты урукку курдук дэриэбинэлэргэ булгуччу-лаах үлэҕэ ытары туруоруста. Оччоҕо эрэ тыа сиригэр ыччат олохсуйуоҕа диэн санаатын үл-лэһиннэ. Виктор Илларионов хаарбах туруктаах хочуолунай уонна 91 сыллаах тутуу спорт саалатын көрөн, үлэни ыттал-ларыгар эттэ.

Олохтоохтор билигин ыа-

рахан балаһыанһа буола ту-рарын, үп-харчы кэмчитин өйдүүлэрин, ол да буоллар, ту-руорсубут этиилэрэ хаһан эмэ туолуоҕар эрэнэллэрин биллэр-дилэр. Манньк кэмгэ салалта уонна нэһилиэҥнэ хайаатар да түмсүүлээх буоларбыт ирдэнэр диэн туран, отчуоту сөптөөбү-нэн сыаналаатылар.

БОЛУГУРГА

Эбиэт кэнниттэн Сахаяна Павлова салайааччылаах 1-кы бөлөх Мындаҕаайыга отчуот-таата.

Нэһилиэҥнэ сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатыгар тохтоото. Буддьүөккэ төһө харчы былы-рыын, быйыл көрүллүбүтүн уонна эһиһил көрүллүөхтээҕит-тэн саҕалаатылар. Сыл аайы бу эйгэҕэ үп көрүллүүтэ кыччаан иһэрин, Ити тыа сиригэр ох-суулааһын бэлиэтээтилэр. Үт харчыта хойутаабакка кэмигэр кэлэрин туруорустулар, сүөһү көрөөччүлэр эрдэ бизнсийэ-ҕэ тахсар, хамнастанар уонна «Земский доктор» курдук тыа хаһаайыстыбатынан дьарыкта-нааччыларга бырагыраамалары олоххо киллэрэр туһунан үөр-тэллэригэр эттилэр.

Билигин ыарахан үп-харчы кырыымчык кэмигэр Өлүөнэ өрүһү туруур муоста, Аркти-ка киинин курдук баараҕай ту-туулары тохтото түһэн, бэтэ-рээһэн хайысхалары үбүлүүр ордук буолуоҕар санааларын үллэһиннилэр.

Олохтоохтору ОДьКХ кыһал-ҕата, сыана үрдээһинэ, эдэр ыччат тыа сириттэн көһүүтэ долгутар, доруобуйа харыстабы-лыгар ыйытылар киридилэр.

Трофим Лыткин Дьоруой Роман Константинов 130 сыл-лаах үбүлүөйдээх тэрээһинин ытытыга Бырабытталыстыба өттүттэн өйүүллэригэр ыһырда.

Елена Макарянская.

ЧАКЫРГА

СӨ үөрэҥин уонна наукатын миннистирэ Нюргуяна Соко-лова, отчуот иннинэ 5 сиринэн тарҕаһан үөрэнэ олоҕор оскуола үөрэнээччилэрин уопсай усу-луобуйаларын билистэ.

Былырыныҥгы мунньаха чакырдар 65 ыйытыгы биэрбит эбит буоллахтарына, онтон 9-һа туолбутун туһунан дакылаакка этилиннэ. Олохтоохтортон үгүс киһи саҥа оскуоланы туттарыы боппуруоһун көтөхтүлэр.

Афанасий Кириллин: "Ча-кырдар сүрүн кыһалҕабыт — бө-һүөлэппитигэр оскуола суох. Оҕолор хас да сиринэн тарҕа-һан үөрэнэ олоҕоллор. Били-гин оскуолабыт сабыллан ыччат бөҕөтө көһөн эрэр. Оскуола ту-туллуо этэ диэн кыбартаалы-най хочуолунай туттардыбыт, гааспыт кэллэ, интэриниэп-пит кириэ, 5 уопсай дьэиэ ту-тулунна. Билигин бырайыак-пыт бэлэм, минэкономикаҥа

кириэн сытар. Ол эрэри он-нуттан хамсаабат. Аны икки сы-лынан оскуолабыт 100 сылын туолар онон бэлиэҕэ ыларгыты-гар көрдөһөбүт".

Маньаха Нюргуна Соколова манньк хоруйдаата: "Оскуола-ны сылдыһан көрдүбүт. Үп-харчы өттүнэн кыһалҕа элбээн, тутуу саҕаланыыта тохтоон турар. Биһиги уочараппытыгар 317 үөрэх эбийиэҕэ турар, онно Чакыр 12-с миэстэҕэ турар. До-кумуона барыта ситэ онгоһу-луннаҕына, уочарата биллэн, кэннигэр тэбиллээ суохтаах. Оҕолор манньк усулуобуйаҕа үөрэниэ, педагогтарбыт үлэлиэ суохтаахтарын билинэбит. Би-лигин ирдэбиллэр эмиэ улары-йа тураллар".

Итини тэнэ тыа хаһаайыс-тыбатын күүскэ сайыннарыы-га, үүт-эт сыанатын үрдэтии-гэ, үлэ миэстэтин сарбыйыыга ыйытылар кириэн эппиэт-тэннилэр.

Отчуокка 58 киһи кытынна, отчуоту биһирээтилэр.

ХАЙАХСЫККА

Үгүс боппуруос суругунан кириэ. Нэһилиэккэ олоҕобот дьон оттуур ходуһаларын бы-һаары, босхо гааны бас билии-гэ ылыы, уопсай дьэиэни тутуу хаһан саҕаланарын, такси сы-аната үрдээһинин, уматык, гаас сыанатын туһунан ыйытылар кириэн эппиэттэннилэр.

Маньаха Михаил Кирил-лин гаас, уматык сыанатыгар манньк хоруйдаата: "Уопса-йынан, бэнсиин уонна сэлээр-кэ сыаната кэнники сылларга ый аайы ыарыыр. 2022 сылтан, анал байыаннай дьайыы са-ҕаланыаҕыттан, балаһыанһа ыараата. Билигин гаас 1 куба — 6 тыһ.700солк, Бырабытталыс-тыба өттүттэн хонтуроолланар. Билигин ыал дьэитин киинтэн иттиитигэр 15 бырыһыанын эрэ төлүүр, биһиги ааҕыбыты-нан, биирдии дьэиэҕэ сыл аайы 250 тыһ солк. көрүллэр этэ, бү-гүнгү күнҥэ өссө ыараата. Биһиги бырабытталыстыба өт-түттэн гаас тийибэт сирдэригэр, киин иттиигэ холбоон, субси-дия биэрэн чэпчэтэ сатыыбыт".

Хайахсыттар итини тэнэ үүт субсидиятын үрдэтии, оттуур ходуһаны өртөөһүн, суолу туп-сарыы үлэтин, бэтэринээрийэ онорор өнөтүн туһунан ыйы-тылары биэрдилэр.

Тарас Тарасов баһылык: "ППМИ бырагырааматын үбүн улаатыннараргыт буоллар. Тыа сирин сайыннарыыга көдүүс-тээх бырагыраама. Биһиги нэ-һилиэкпитигэр билигин 1 уу таһар, 1 тутулуубут ууну таһар массыыналарга наадыйабыт. Тыа сирин өрө тардар туһунан өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн улахан хамсааһын барыан наада. Тыа сиригэр үлэлиир дьон хамна-һа куораттартан үрдүк буолуох-таах".

Отчуокка 15 боппуруос, 3 этии кириэ, 65 киһи сырытта.

Сэмэн Жендринскэй.

Суолтата сүппэт сурук

Дьыллар уонна дьоннор. Этнограф учуонай, кыраайы үөрэтээччи Андрей Саввин төрөөбүтэ 130 сылыгар

Бу күннэргэ А.А.Саввин архыыпка хараллан сыппыт "Народная медицина якутов" үлэтэ бэчээттэннэ диэн олус үөрүүлээх сурах тарҕанна.

Бу кэлэр ый 5 күнүгэр гуманитарнай чинчийи институтугар сүрэхтэниэхтээх. Кини "Пища якутов до развития земледелия" уонна "Гонимое ремесло якутов" үлэлэрэ дьон-сэргэ сэнээриитин ылбыттарын таһынан, омук тылларынан бэчээттэнэн тахсыбытын истэбит. Онон буоллабына бу үлэтэ да араас омуктар сэнээриилэрин ылара, олобор туһанара саарбахтамат. Өбүгэбит айылҕа биэрэр эмтээх отторун туһанар үйэлэргэ муспут ньымалара сурукка тиһиллибитин хас биирдии киһи доруобуйатын чөлүгэр түһэринэригэр, эмтэнэригэр туһанабыа.

Исторической-документальной "Саха архыыба" сурунаалга 2005 сыллааҕы №1 национальной архыып ааҕар саалатын сэбиэдиссэйэ А.А. Борисова ыстатыйата бэчээттэммит. Бу ыстатыйага Андрей Андреевич Саввин - Өндөрүүскэ Саабин Саха АССР Президиумун Урдүкү Сэбиэтигэр 1942 сыл бэс ыйын 30 күнүгэр суруйбут дакылаат суруга пуондаҕа хараллан сытарын ааҕааччы дьүүлүгэр таһаарарбыт. Кирири тылыгар А.А. Саввин биографиятын суруйбут уонна салгыы сурук хайдах баарынан бэчээттэнэр. Бу сурук төһө да 83 сыл архыыпка хараллан сыттар, туруорсар боппуруоһун ис хоһооно билигин кэмгэ өссө сытырхайан турар, кыһалҕаны таарыйар тиэмэнэн буолар. Манна суруллар курдук, үрүн аспытынан уонна алаастарбытыгар үүнэр отторунан аһыырбыт буоллар, доруобуйабыт төһөлөөх тупсуо этэй?! Оҕолорбут, ыччаттарбыт буортулаах утахтарга үлүһүйө суоҕа этилэр. Бу суругу улууспут дьоно-сэргэтэ билэн, тус олобор туһанынан сөп эбит диэн санааттан суруйабын.

"Докладная записка А.А.Саввина в Президиум Верховного Совета Якутской АССР об использовании местных пищевых ресурсов"

В связи с войной и возможным ограничением подвоза продуктов извне вопрос о наиболее полном и рациональном использовании местных ресурсов приобретает чрезвычайно важное значение. Широкая организация кумысного производства, производство простокваши –варенца –"тара" и заготовка дикорастущих съедобных растений, были бы чрезвычайно выгодным и наиболее эффективным использованием еще не тронутых запасов наших пищевых ресурсов. А эти запасы значительно велики, чем это можно предполагать. Нельзя отрицать того факта, что наши организации, наши колхозы на местах до сих пор не сумели организовать ни кумысного

производства, ни сбора дикорастущих растений, несмотря на то, что в наших колхозах имеется достаточное количество поголовья дойных кобыл, несмотря на то, что наши колхозники, наши санатории и столовые весьма и весьма нуждаются в этом чрезвычайно натуральном продукте. Кумыс содержит в себе значительное количество белков, углеводов, минеральных солей, жиров, спирта и заболеваний желудочно-кишечного тракта (катар желудка и пр.) [не только] громадное профилактическое, но и прямое лечебное значение, кумыс как продукт питания, в сельских местностях в данный период сыграл бы очень важную роль. Никто не может опровергнуть того факта, что наша республика на одном кобыльем молоке, из которого готовится кумыс, служивший до недавнего времени национальным напитком якутов, теряет в год десятки миллионов рублей. Одна дойная кобыла в летнее время дает в день в среднем по 4 литра молока, из которого можно приготовить 8 литров хорошего кумыса.

Таким образом, за один лишь летний период одна кобыла с 1 июня по 1 октября может дать 960 литров кумыса, а от 30 кобыл только за 4 месяца колхоз мог бы получить не меньше 28000 литров, целиком и полностью могущих покрыть потребность какого угодно колхоза в этом целебном продукте. В переводе на денежный счет эти 28 тысяч литров кумыса из расчета 3 руб. один литр составляют сумму 84000 руб. После этого, казалось бы, что нам нельзя говорить о недостатке в продуктах питания, о невозможности ликвидировать недоедание в колхозах наиболее засушливых районов. Перспективы кумысного производства в наших районах громадны. Необходимо еще раз заметить, что при плановой и развернутой организации кумысного производства в колхозах, так и по линии Наркомпищепрома, можно было бы, с одной стороны, вести успешную борьбу с туберкулезом, а с другой стороны, дать санаториям, столовым, детдомам

и колхозам дешевый, но вместе с тем и питательный продукт. С самого начала организации производства кумыса необходимо бороться не только за количество, но и качество его, так как 4 плохо приготовленный и хранимый в несоответствующей посуде кумыс теряет свои полезные качества. Нужно хранить кумыс его в берестяной, кожаной посуде (бурдюк) или же березовых бочках. Хранение же его в керосиновых бочках или же в металлической посуде, что нередко наблюдается сейчас, самое лучшее категорически запретить. Было бы желательным практиковать в колхозах чисто местный, бурдючный (симиргэ оҕоһуу) закрытый способ приготовления, так как при приготовлении в берестяных открытых сосудах, практикуемом в последнее время, получается очень слабый кумыс с небольшим содержанием молочной кислоты, углекислоты и спирта. Очень важную роль в качестве кумыса играет закваска. В данное время в некоторых районах закваска готовится из крупы, хлеба и дрожжей. Необходимо рекомендовать колхозам приготовление закваски из прокисшего кобыльего молока, как это делалось в 18 столетии –эпоху расцвета якутов кумысного производства. Для приготовления молочнокислых супов и кумыса в колхозе в зимний период нужно использовать все наличное поголовье яловых кобыл, практиковавшееся в самых широких размерах местным населением вплоть до 70-х годов. Практика кратковременной сезонной организации кумысного производства –«на один месяц» должна быть нашими колхозами изжитая, так как такая практика никакого эффекта не дает, и фактически кумыс до колхозника не доходит. Необходимо поставить перед колхозами задачу производства кумыса круглый год, так как только при этом условии мы сумеем полностью использовать продукцию нашего животноводства. Для снабжения столовых, санаториев, детдомов, для продажи в сельских местностях и городах производство кумыса необходимо возложить на Наркомпищепром, а мероприятия по кумыс[ному] производству в колхозах должны вести по линии Наркомзема. В организации производства кумыса как лечебно-профилактического мероприятия должен принять живое участие также Наркомздрав. Задачей правления каждого колхоза должно быть производство кумыса в размерах, удовлетворяющих потребности колхозников не только в летний, но и в зимний период. Немедленно после своего приготовления в колхозах кумыс должен быть выдан в виде аванса, а остаток в конце года распродан как доход. В больших колхозах

необходимо организовать постоянные бригады по выработке кумыса и других молочных продуктов, как то "соры", "тара", а также растительно-молочнокислых супов "үөрэ", "кийилэас" и т.д. Едущим на покосные работы в дальние места было бы лучше выделить несколько дойных кобыл для того, чтобы не было перебоев в их снабжении. В наших районах дикорастущих съедобных растений, богатых витаминами, которые мы имеем полное право и основания называть дикорастущими овощами, чрезвычайно много, много также различных видов ягод и грибов. В наших дикорастущих овощах содержится большое количество витамина "С", как известно, имеющее не только антицинготное свойство, но и свойство повышать сопротивляемость организма различным инфекционным заболеваниям.

Необходимо приучить колхозников солить грибы для собственного потребления, а также готовить варенье из черной смородины, которое по содержанию витамина "С" стоит выше, чем какое-либо растение. В некоторых наших районах мест[ное] население незнакомо с техникой приготовления различных видов растительно-молочных супов и даже с употреблением в пищу дикорастущих.

У нас как в колхозах, так и заводах, существует практика подкормки свиней молоком и пахтаньем, тогда как можно было с успехом заменить молоко более доступными и дешевыми кормами как то: хвощом («боруу», сүһүөхтээх боруу), мелкой рыбой, а в засушливых районах даже кобылкой. Один вид питательного хвоща, обычно прирастающего по берегам озер и травянистых рек, нередко употреблялся раньше в вареном виде для подкормки свиней. Во избежание запора у свиней мелкую рыбу после варки лучше процедить через сито, отделив кости. Кобылку можно давать в вареном виде с хвощом. Сачками сделанными из парусины, один человек может выловить при массовом появлении кобылки не менее 40-50 кг кобылки в день. Можно также в летнее время организовать пастьбу по берегам рек и озер в переносных небольших загонах. Берега болотистых озер и рек, богатых растительностью, являются обычно излюбленным местом пастьбы свиней. Необходимо из снятого молока организовать производство "тара" и "соры", в которых содержится большое количество извести и кальция, предохраняющих человека от заболевания туберкулезом. Сора с его большим содержанием извести, которая также идет на образование костяка, является крайне необходимым продуктом питания для беременных и для детей. До 80-90 годов (XIXв.)

производство "тара" и "соры" в Якут[ской] области имело широкие размеры. Без этих продуктов молочнокислые растительные супы не готовятся. В наиболее засушливых районах, как то Таттинском и Чурапчинском, даже временно можно сократить плановое задание по свиноводству, увеличив план в других более урожайных районах. Заготовленные на зиму в колхозах кумыс, сору, тар, дикорастущие съедобные растения, ягоды и грибы можно было бы безболезненно ликвидировать недоедание, а местами даже голод, наблюдаемый в некоторых наших районах, и вести более эффективную борьбу с туберкулезом в смысле создания мощной профилактической базы.

Безусловно, в годы небывалой в истории человечества войны, в условиях напряженного состояния экономики нашей страны и связанных с ним набравших вопросов снабжения населения сельских местностей, оставлять неиспользованными еще не тронутые наши резервы было бы непоправимой ошибкой.

Андрей Андреевич Саввин, г. Альчегарского наслега Чурапчинского района. Подпись 30 июня 1942 г. г.Якутск, Пролетарская №14,Б

Р.С. Я надеюсь, что Президиум Верховного Совета Якутской Республики, детально обсудив выдвигаемый мною вопрос, вынесет соответствующее решение, направленное к ликвидации и предотвращению тех продовольственных затруднений, которые наблюдаются в связи с войной и засухой последних лет в некоторых районах нашей республики. Решение Верховного Совета о массовом производстве кумыса и других молочнокислых продуктов, а также использовании дикорастущих овощей нашего края будет иметь большое историческое значение, ибо открывает прямой и верный путь к улучшению питания сельского населения и его оздоровлению.

Подпись
30/VI-42 г. г. Якутск

НА РС(Я).Ф.50.
Оп.10.Д.969Л.15-21.Рукопись. Подлинник.

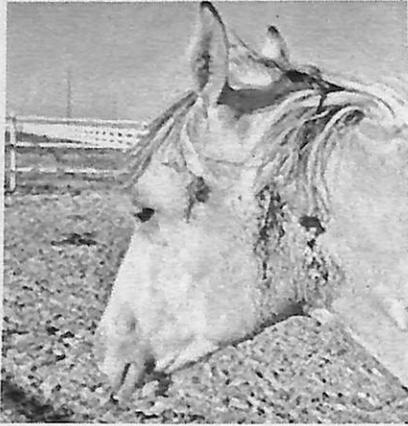
**На первой странице докладной записки имеется резолюция Председателя Президиума Верховного Совета ЯАССР С.П.Сидоровой "По линии СНК ЯАССР дано задание Наркомпищепрому. 17/IX.42г."*

Суругу сыта-тура ааҕын уонна олоххутугар туһанан, кэлэр кэнчээри ыччаппыт доруобуйатын харыстыабын. Маны таһынан дойдуга үрдүнэн бүрүүкээбит экономическай кризис кэмигэр дьэ-кэргэн үпхарчы өттүнэн туруктаах буоларын ситиһиэбин.

Лидия Саввина.

Исписэлиис сүбэтэ

Сылгы сыстыганнаах ыарыыта

Былыр-былыргыттан саха норуотун сүрүн дьарыга сылгы иититэ – хаһаайыстыба тэринэр биир сүрүн хайысхата буолар. Онтон сылгылар ыарыыга сыстыбакка, этэнгэ кыстыыларын туһугар, сахалыы сизиринэн сылыктыыр, сэрэнэр идэлээхпит, этэнгэ кыстыылларыгар кыһаллабыт.

Мыт- (латынныы Adenitis equorum) — сылгыга эмискэ, күүскэ киирэр сыстыганнаах ыарыы буолар. Сахалыы киэнник тарбаммыт аата Күөмэйдьит(Хабарҕаһыт) диэн. Сылгы таныытын иһин салыганаах бүрүөлэрэ уонна сынҕаахтарын аннынаабы былчархайдара сүһүрэллэр. Сылгы муннuttан ирингэлээх сүүрэн түһүөн сөп, хараҕа ирингэрэр, тыынар сиригэр хабарҕатын таһынан искэннээх буолуон сөп.

Кураанабынан сөтөллөр, кыраадыһа 41-гэ диэри үрдүүр, ыараханник тыынар буолар, аһаабат. Тутан көрдөххө, моонньун диэки ыарыыланар, төбөтүгэр баар былчархайдара көбөр, этэ-сиинэ дарбайыан сөп.

Бу ыарыы дойдуга 1664 сыллаахтан бастакытын көстүбүтэ биллэр.

Ыарыыны көбүтээчи – микроб стрептококк диэн буолар. Бу микроб саар курдук быһыылаах, тас эйгэбэ тулуйумтуо: хаппыт ирингэбэ – 6 ый, окко, соломоҕо – 18-22 хонукка, ууга – 6-35, мууска 60-80 хонукка тыыннаах сылдьар, сибидьэи стрептококк хахтаах буолар(капсулалаах) хамсаабат. Күөмэйдьит (Хабарҕаһыт) ыарыынан үксүн ыччат сылгы, убаһалары ийэлэриттэн араарар кэмгэ ыалдыааччылар. Ыарыыны көбүтээчи мунгутаан олохсуйар эйгэтинэн ыарыылаах сылгы буолар. Сутуллубут сылгы сөтөллөрүгэр, тыбыыраарыгар былчархайдарын ирингэлээх искэннэриттэн, ону тэнэ таныыларыттан бу микроб ыһыллан тарбанар. Сылгы ити ыарыыга айабынан эбэтэр салгын нөнгүө сутуллар.

Ыарыы бэлиэлэрэ:

Манник ыарыы сылгы ырандыудьэиэн, мөлтөөн бардабына, өрө көбөн кэлээчи. Үксүгэр эдэр эбэтэр мөлтөх туруктаах сылгы ыалдыар. Кэлинги сылларга ыарыы көстөр түбэлтэлэрэ бааллар. Ыарыйдахтарына, сыстыһан элбидьэтирин сөп, сылгы ырыганныыр, сэниэтэ суох буолар, убаһалар улааппаттар. Сылгыгыт ыалдыбытын биллэххитинэ, бэйэбит эмтээбэккэ, олохтоох бэтиринээринэй исписэлиискэ этэн, бэтиринээринэй чинчийэр лабораторияба муннун сүүрэнниттэн, эбэтэр искэнэ тэстибит ирингэтиттэн анаалыс ылан ытыаххытын сөп. Ыалдыбыт сылгы баарын биллэххитинэ, уопсай үөртэн туоратан, ыарыы өссө тарбамматын туһугар, туспа хааччаха уган аһаһаахха, эмтэтиэххэ наада. Ыарыы биллибэккэ сылдьар кэмэ

3-4 күнтэн 15 хонукка диэри тийэр. Ыарыы сытыытык, соробор сыыа аалларан, уһаан барар.

Кэлин түргэнник улаатан иһэр искэн үөскүүр, онтуката тинэбэр тийэн тэстэр. Сиппит (астыйбыт) искэн тэһиннэбинэ, сылгы үтөрбүтүнэн барар. Ыарыы уустугуран бардабына, сылгы ис уорганнара, сүһүөхтэрэ, мэйиитэ сүһүрэн бараллар.

Арыый атын көрүнгэр эдэр ийэ сылгы уонна атыыр сылгы иссигэр кэмнэригэр ыалдыахтарын сөп. Эдэр биэ кэнниттэн ирингэлээх сүүрэн түһүөн сөп. Төрөөбүт буоллабына, маститтыан сөп. Атыыр эдэр сылгы ууһатар уоргана ирингэрэн, сүһүрэр, ону тэнэ ииктиир уоргана эмиэ сүһүрэн иигэ хаайтарыан эбэтэр тохтуу-тохтуу ииктиир буолуон сөп. Бу ыарыыга сутуллубут сылгы биһиги тымныы дойдубутугар, өр хамсаабакка, аанньа аһаабакка турбут буолан, тымныыны бары көрүнгүнэн ыалдыар, устунан өлүөн да сөп.

Ыалдыан өлбүт сылгыны эттээн, чинчийэн көрүүгэ тыынар уорганнарын сүһүрүүтэ барыта көстөр, былчархайдара иһэн, сүһүрэн, улаататаллар уларыаллар. Былчархайдарыгар ирингэлээх көрдүгэннэр көстөллөр. Мурун ис өттүн салыганаах бүрүөтэ уонна тыҥа сүһүрбүтэрэ биллэр.

Тыҥатын аһан көрүүгэ тымныыбытын көрөөт, билэгин, бронхаларыттан ирингэ сүүрүөн сөп.

Сэрэтэр эмтиир тэрээһинэ: Хабарҕаһыт ыарыы клиническэй көстүүтүнэн, эпизоотологической чачыларынан (үксүгэр ыччат сылгы ыалдыарынан) уонна лаборатория анаалыһынан сылыктаан, диагноз туруоруллар. Ыарыы диагноһын биллээри, лабораторияба тэстэ илик искэн иһинээбитин(ирингэтин) ылан ытыллар. Сылгы муннун, баастарын марганкалаах суурадаһынынан ыраастанар, үксүгэр пенициллин, бициллин булкаастаах антибиотигынан эмтэнэр, салгыы сулфаниламидтарынан эмтэниллэр. Искэннээх буоллабына, хайытан ыраастанар. Ыарыы уустугурдабына, тымырга 150—200 мл 33%-наах испиир, 50—100 мл 30%-наах глюкоза, 2—3 г норсульфазол, 25 мл люголь уонна 100 мл 0,85% -наах хлористай натрий суурадаһыннарын холботолоон бэриллэр. Ыарыыны сэрэтэр сыалтан сылгылары аһатыы, көрүү-харайыы усулуобуйатын тупсарыллар. Ордук кичэйэн, санга төрөөбүт убаһаларга ийэлэриттэн араарыллыбыттарын уонна ол кэннинээби кэрдиис кэмнэргэ кыһамныны ууруллар. Манник бириэмэбэ сылгыны күөх, намчы отунан, араскыламмыт бурдук туорабынан, минеральной веществоларынан эбии аһатыллыахтаах. Ыалдыбыт сылгы баарын биллэххэ, туспа сиргэ туруоран аһаһаахха наада, карантин онгортон туһунан туруорулуохтаах. Сылгы турар тутууларын сарайдарын, хаһааларын ыраастаныллар, ыалдыбыт сылгы ирингэтин ыраастаабыт миэстэни хлор суурадаһынан (4% активной хлордаах), 5%-наах креолин эмульсиятынан, 5%-наах аһы натрий итии суурадаһыннарын дезинфекцияланар. Карантин турдабына, бүтэһик ыалдыбыт сылгы 15 күн буолбутун кэнниттэн босхолононор.

А.И.Давыдова, бэтэринээринэй быраас.

Сынньаланҥа

Бигэ тирээбэ, бөбө тутула суох	Туохтан да иннибэккэ сангарыы - ... суох	Быга да, мутук да	Норуот тылынан айымнытыгар баар - ... ууһа диэн	Муора балыга	Сир үрдүгэр саамай үчүгэй	
Үөһэ Бүлүү ыһыах-тыыр алааһа	Туох барыта ...	Саҥа ал-лайыы	Өлөөн нэһилиэгэ			...биллэ (кус)
Ирээт, чаас			Утүөрдэр аналлаах			Ийэ өттүнэн эр киһи
... хоһононо - норуот муударара		Мас	Оһоллонуу улаһана суох (кэпс.)		...лаас	
			сүбэһит			
		Тытаабыны бултааччы	Үөн		... ыт элэгэ, күөрт ыт күлүүтэ буолуу	
Үһүгэр сылдьар сүөһү						
	... турук	Ань-ыныны оноруу содула			Суох гыныны	... балай
		Киинэ аата				
	Майаҕатта Бэрт Хара ийэтэ		... тыл		Обор-соппой	
						Түөрт аҕах буолан сыбарый
	...тэҕил саастаах дьон			даймонд		...нэ - бүргэс үрдүгэр олоруу
			... быһа ыйыстар			

«Сканворд: тэрийээчи ИП Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 14» ылылынна. Хаһыат 6 нүөмэригэр тахсыбыт сканворд эпипиэттэрэ. **Туруору:** муруку, күө, уол-бамчы, ес, уурай, соруйан, атаһа, латыын, ас, кучу, Нам, буос, арыы, хатын, ук, ары-йыы, Тута. **Сытыары:** моһуогуруу, ок, орулуос, куюйатыгар, лоп, анньыы, да, мыраан, ачаахтаах, ыр, хамсат, Ту, ыйыт, бастыҥа.

Объявление

Сельское поселение «Хатылынский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)

РАСПОРЯЖЕНИЕ № 6

20 февраля 2026 г.

О проведении публичных слушаний

В соответствии с Федеральным законом от 20.03.2025 № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», в целях учета мнения жителей МР «Чурапчинский улус» РС (Я) по принятию Устава СП «Хатылынский наслег» МР «Чурапчинский улус» РС (Я), распоряжаюсь:

1. Провести публичные слушания по принятию муниципального нормативного правового акта «Об утверждении Устава сельского поселения «Хатылынский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)».
2. Определить:
 - 2.1. Дата и время проведения: «10» марта 2026 г. в 16 часов 00 минут.
 - 2.2. Место проведения: Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус, с. Харбала 1-я, ул. Партизанская, д. 14.
 - 2.3. Инициатор: глава СП «Хатылынский наслег» МР «Чурапчинский улус» РС (Я).
 - 2.4. С проектом муниципального нормативного правового акта предварительно можно ознакомиться на официальном сайте СП «Хаты-

лынский наслег» МР «Чурапчинский улус» РС (Я): <https://hatyly.sakha.gov.ru> и на сайте «Сана олох»: <https://sanaoloh.rf>.

2.5. Предложения и замечания к проекту муниципального нормативного правового акта принимаются с «24» февраля по «09» марта 2026 года по адресу: Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус, с. Харбала 1-я, ул. Партизанская, д. 14.

3. Уполномоченным органом по проведению публичных слушаний определить – администрацию СП «Хатылынский наслег», адрес: Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус, с. Харбала 1-я, ул. Партизанская, д. 14.

4. Главному специалисту администрации (С.П. Кривошапкина):

4.1. Опубликовать настоящее распоряжение вместе с проектом муниципального нормативного правового акта «Об утверждении Устава сельского поселения «Хатылынский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)» на сайте «Сана олох»: доменное имя сайта в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет»: <https://sanaoloh.rf/> и на официальном сайте СП «Хатылынский наслег» МР «Чурапчинский улус» РС (Я): <https://hatyly.sakha.gov.ru/>.

5. Настоящее распоряжение вступает в силу с момента подписания.

6. Контроль над исполнением настоящего распоряжения оставляю за собой.

Глава наслега В.Е. Попов.

Сынньаланҥа

Кулун тутар ый 18 күнэ, сарсыарда биэс чаас. Бүгүн Дириг норуодунай хора куоракка араадыһаҕа ыллыы барары хомуна сылдыбыт.

Ыраах айанна элбэх киһи арааһынай айаны-сырыыны кыайаркыайбат, ардыгар мөлүүр да дьоннор баарбыт. Онно барытыгар биир тэн үтүө сыһыаннаах, биирдэ куоракка кирибит дьону маҕаһыннарынан, ырыынактарынан сылайбакка, салгыбакка кэритэр, наадыар малбытын-салбытын, өйүбүтүн-тайаабытын ылларар кыһамнылаах суолпардарбытыгар – Семен Платоновка, Юрий Румянцевка махталбыт улахан. Үс массыынаҕа түөрт уонтан тахса киһи этэнгэ айаннаан кэлибит. "Ырыа – олох аргыһа" диэн сөпкө да этиллибит.

Үлэлиир буоллахына, ыллаа, Үөрэр буоллахына, ыллаа, Ыалдьар буоллахына, кытта ыллаа – диэчилэр. Ол – кырдык эбит. Ырыа абылангар-күүһүгэр уйдаран, ыарыытын быстах кэмгэ умнаһын да, ыар ыарыы ыга ылан иһэр. Бүгүн ыллааччы доботторбуттан хаалан, балыһаҕа сытан хааларым олус хомолтолоох.

Катя биһиги бүгүн саамай дьоллоох күммүт. Орубуна отут биэс сыллаабыта Катя диэн ааттаах кып-кыра, хап-хатынгар кыысчаан тойук буолбут тобус толуу тумулардаах, кылбаа манган хатын чаранг эгээрдээх Чурапчы санаторийыгар биир сааскы күн көмүс сардангатыны, мин сүрэхпэр күлүм гына түспүтэ. Ол күнтэн мин олобу, дьону абылаппытты, атын харахпынан көрөр буолбутум. Кини уран ньуурун хас көрбүт кыыспар барытыгар көрдүү сатыырым уонна үйэм устата бу орто дойдубар булбатым. Оннук кыысчаан мин сүрэхпэр ыйытыыта суох арахсыбаттык уйа туттубута. Кып-кыра, хап-хатынгар сааскы саҥа тыллан эрэр сибэкки курдуга. Кини ылдыарыттан быһа охсуллубут чэчиргэ холооннооҕо, иинэбэс, уйан көрүгүнээбэ. Ити көстүүтэ мин

ТҮҮЛ КЭННИТТЭН

болҕомтобун ордук тардара, аһыннарара. Биһиги туттар туттуубут, саҥарар саҥабыт, өйбүт-санаабыт биир сапка тиһиллибит курдуга. Кини уон биһин, мин уон сэттэбин туола илик этибит. Күнтэн күн аайы истин, оҕолуу ыраас, килбик, сэмэй таптал тыыннаах илгэтэ эдэр, саҥа тыллан эрэр эккэ-хаанҥа иитиэхтэнэн ингэрэ. Оччолорго да сойуо тумустаах, дэгий тыгырахтаах, хатан харахтаах уола хааннар бааллара. Олортон барыларыттан мин күндү добочукпун көмүскэбитим, харыстаабытым. Ол өргөстөөх бөтөстөртөн барыларыттан ордорон, көмүһүм миигин талбыта. Мин уйан, нарын үйэлээх дьолум буолбута. Итинтэн биэс сыл таптал, изийи, ахтылҕан туустаах уу буолан сүүрүүгүн ааспытара. Биһиги оҕолуу маннайгы тапталбыт күн-түүн күүһүрэн, сүрэхтиин тиксэр сүдү күүрэннээх күннэрэ-түүннэрэ үүммүтэрэ. Биһиги сүрэхтэрбит биир изийинэн бииргэ тэбэллэрэ. 1968 сыл кулун тутар 18 күнүгэр саахсаламмыпыт.

Мин тапталлаахпын хоһуйарбар тыл күүһэ дьадаҥы, аһыах курдук. Оччолорго эдэркээн этибит, тапталбытынан олус дьоллоох этибит. Добочугум ул-уһун хойуу суһуоҕа толбоннура субуллан, хамсыыр хап-хара хойуу хааһа дыр курдук сыйыыллан, өркөнөөх сүүһүгэр үрүг күн көмүс сардангалара күлүмүрдүү оонньуура, "уураан ылыый" диэбитти, уран уоһа сэгэйэн, уун-утары унаарыа мичилийэн кэлэрэ. Мин уолан хангыл сүрэхпин оргуйар уотунан уматара. Эппэнгэс үрдүк түөһүгэр сибэкки ойуулаах

сиидэс былааччыа чэбдик бэйэтин чочуйара, тупсарара.

Манньк кэрэ кийиити мин көнө көбүөр хонуулаах Хонду үрэх хоонньугар сытар, өлгөм бултаахастаах Үрэх Күөрэ ып-ыраас кырдалыгар уйгулаах урууну, аал уоту оттон, алгыс тылы дьонум-сэргэм этэн, олохпутун өгөстүбүпүт. Мүөттээх ыйдарбыт оҕо буолан улааппыт, үлэлээбит-хамсаабыт арылы кустук өгнөөх алаастарбар, сыһыларбар, улар мэник сылдыан отоннообут-дьэдьэннээбит ойурдарбар, тыаларбар, балыктаабыт, кустаабыт дэлэй бултаах күөллэрбэр алгыс курдук ааспытара. Дойдум кэрэ миэстэлэрин кэрийэрбит, көрөрбүт, таптарбыт, үөрэрбит. Алаас Эбэ илин үрдэ сардаананан көрсөрө, Хараандыйа сайылык толуу тойон булгуннаһын оройугар сасыһарбыт умнуллубат кэрэ өйдөбүл буолан үйэлэргэ хаалыаҕа.

Бөөлүүн түһээн, эмиэ дойдубар көтөн тийдим: эдэр эрчимнээх бэйэлээхпин, урукку Иж-2 матасыыкылбытыгар олорон, Катялыын күлэйдии сылдыабыт. Суол икки өттүгэр от-мас сыыһыллар. Айан түргэн быһылаах.

Дойдубут изийилээх салгына саба биэрэр, кини сытыы сыта дыргыйарыттан төбөбүт кытта эргийэр. Амма диэкиртэн кэлэн, Хонду муостатыттан Үрэх Күөрэ диэки барабыт. Онно хонноххо, Былааччы Булуҥа диэн этэ дуу, күөлгэ үрдүк собустан күн чабыла түһэн турарын утары көрөргө хараһым саатар, матасыыкылбыт күөл диэки кыайтарбакка, утары барар, нэһиилэ уҥа салайан күпкүөх хонуу устун бардыбыт. Күөл атабар ньалыар уулаах, ол устун матасыыкылбын тохото сатыыбын да, тохтообот. Онуоха Катя этэр: "Чэ, тохтооботун, аны күүлэйдиир да биллибэт. Баран ис",- диир. Күн кириэр сири диэки күн эргийрин утары күнү көрсө барабыт. Ханна тийэн тохтуой? Оо, матасыыкылбыт барахсан кэлигэс-барыгас да этин. Билигин да күммүт үөһэ турар. Эрдэ дии. Ону билэн тохтообот инигин диэн бүк эрэллээхпин. Дойдум барахсан мүөттээх салгына бу иһэр эмпинээбэр да күүстээх буолуо. Ол иһин уһуйбут, үөрөппит булчут уолгар көбүл күөххүн тэлгээн, күүс, сэннэ-тыын салгыы сыттабын буолуо бука, чээн, дойдум барахсан! Отут сыл ыал буолан олобут сэгэрим сыһа сэмэй саҥата кулгаахпар иһиллэр: "Тохтообокко баран ис. Кыахтаах эрдэппинэ, аккаастаабат этим. Эн этиигин, эн сылаас тапталгар бигэнэн собуосоҕото бэйэм түөрт оҕолонон, ууһаан-тэнийэн, сиэннэрдэнэн уонтан табыстаахпыт. Маны этэн эрдэхтэрэ – "Оһох кыымнаах, өтөх төнүргэстээх",-диэн. Барытыгар баһыба, сэгэрим сыһа!

Арай, кулун тутар ый 18 күнүгэр, саахсаламмыпыт 30 сылын туолуутугар уон сыл бииргэ ыллаабыт доботторбутунун бэлиэтиэхпитин баҕарбыппыт. Уолаттарга водка, кыргыттарга шампанскай ылбыппыт. Күнүс уопсай аһыырга бэлиэтиэх буолбуппутун Фекла Иванова: "Кэбис, билигин буолбата. Ыллаан бүтэн баран, дьоммут собуоттанан хаалыахтара",-диэтэ, Бырастыы гынын дуу, уон сыл

устата ырыа алыбар ылларбыт уонна уруккуттан убансыбыт эрэнэр ытыктыыр доботторум. Кыра эрдэппитэн инбэлиит этим, ыарыыны барытын тулуйбутум, өсөһүм дэлэ дуо, ылсан мөккүс-тэхпинэ, иннибин биэрбэт этим, билигин да оннук саныыбын.

ЯФАН балыһаҕа киирбитим ыйтан орто. Аттыбар оҕолорум, аймахтарым, эрэллээх доботторум бааллар. Туох буолуомуй? Арай саас сылаас тыынын саба тыынан кэллэ. Түннүгүнэн үрүг хаарбын сайыһабын. Күн-түүн улам уостан, сүтэн иһэр. Хаар эмиэ кырдыан, саҥаҕа, сырдыкка кыайтаран, уу буолан угуттаан, ийэ сири көбүрдөбүн дуу? Эгин эгэлгэ сибэкки симэбинэн симээн, үрүг күнтэн сүтэбин дии. Киһи дьылҕата эмиэ оннук буолуо дуо? Билигин эдэр дьон ыйыталлар: "Инбэлиит таптыыр уонна таптатар бырааптаах дуо?" – диэн. "Баар", -- диибин. Олобум холобуруттан ылан.

Балыһаҕа сарсыарда биэс чааска турабын, түннүкпүнэн таһырдыаны көрөбүн. Мин сытар түннүкпүттэн уопсай дьыэлэр бөх тобор сирдэрэ, тимир баахтар көстөллөр. Онно ыттар куруутун бааллар. Хас сарсыарда аайы суулка, куул тутуурдаах утуу-субуу дьахтар даҕаны, эр дьон да кэлэн помуйоа бөбүн хаһаллар. Маннай кэлбит киһи өр хаһар, иккис, үһүс син эмиэ хасыһаллар, онтон кэнникилэр уһаабаттар. Биирдэ үс эр киһи түбэһистилэр. Икки киһи бири көмөлөөн кырбаатылар. Ол эрэйдээх нэһиилэ үнүөхтээн туран барда. Бу буолуо дуо, таптала суох буолуу хабыр дьылҕата? Кини быһа охсуллан өллөбүнэ даҕаны, ким да аһыммат, аһыбат. Оннук дьылҕа өстөөхпөр да тосхойботун.

Николай Саргыдаев – Саргыдай.

"Таҥха ыйааҕа" кинигэтиитэн.

Уруһуй
<https://ru.pinterest.com/ideas/two-people-hugging-silhouette/910139717914/>
сайтан ылылынна.

Эбэрдэ

Чурапчытааҕы Почта тэрилтэтигэр өр кэмгэ бииргэ үлэлээбит күндү кэллиэгэбитин **Ванифатий Ванифатьевич МЕСТНИКОВЫ** үбүлүөйдээх 60 сааскын туолбуккунан, итиитик - истинник эбэрдэлибит!

Эн Чурапчытааҕы Почта тэрилтэтигэр өр сыллар устата үтүө суобастаахтык үлэлээбиккин, идэбэр бэриниилээх сыһыанҥын, киһи быһыытынан үтүө майгыгын холобур өгөстөбүт.

Ыра санаан ыксалаһан туоллун, барыта табыллан баар буоллун! Чэгиэн-чэбдик буол, үйэн тухары дьоллоох олохтон, барытыгар үрдүк ситиһиллэн!

Чурапчытааҕы Почта тэрилтэтин кэлэктиибэ, бэтэрээннэрэ.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Толстоухов Афанасий Николаевич аатыгар 1993 сыллаахха бэриллибит Дириг агро оскуолатын бүтэрбитин туоһулуур аттестат сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Екатерина Михайловна Ефимова аатыгар 1993 сыллаахха бэриллибит Одьулууннааҕы ОПТУ-ну бүтэрбитин туоһулуур диплом сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Олег Владимирович Кузьмин аатыгар бэриллибит байыаннай билиэт сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

КУТУРҔАН

Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо
ЕГОРОВА Мичийэ Максимовна
(Седалищева Саргылана Максимовна)
соһуччу олохтон туораабытын бары билэр дьонугар, аймахтарыгар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.
Кыһа, ийэтэ, бииргэ төрөөбүттэрэ, аймахтара.

Сыланг нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ – күндү кэргэним, тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит

АРЕПИНА Татьяна Софроновна
бу дьыл, олунньу 19 күнүгэр олохтон туораабытын доботторугар, аймахтарыгар, билэр дьонугар, доботторугар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит
Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Тапталлаах ийэлэрэ
АРЕПИНА Татьяна Софроновна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, Сылангнааҕы автозаправка ыстаансыатын старшай операторыгар Д.В. Арепинҥа, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.
"Туймаада-ньиэп" хампаанньа кэлэктиибэ.

"САҢА ОЛОХ" хаһыат

Кылаабынай эрдэктэр
ГОРОХОВА Людмила Владимировна

Тэрийэччи: СӨ Ырабыһталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабэчээт" ГАУ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhapechat@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салаһаһыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрациялаһып нүөмүрү – ПИ №ТУ 14-00559.

Эрдээксийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.Пинигин аат. уул., 26 а. Төлөпүөннэрбит: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааттар суругар этилэр санаа редакция позициятыгар мэдэи сөп түбөһөр буолбатах. Сурукка ыйылылар чакчылар кырдыктаахтарыгар элгийтэһи ааттар тус бэйэтэ сүгэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 7 (12037). Кээмэйэ 2 б.л. Ахсаана 770. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэбэ биридэ: бээтинсэбэ таһар.

Хаһыат 26.02.2026 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 27.02.2026 с. таһыста. "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийэтигэр бэчээттэннэ.

@SANAOLOH